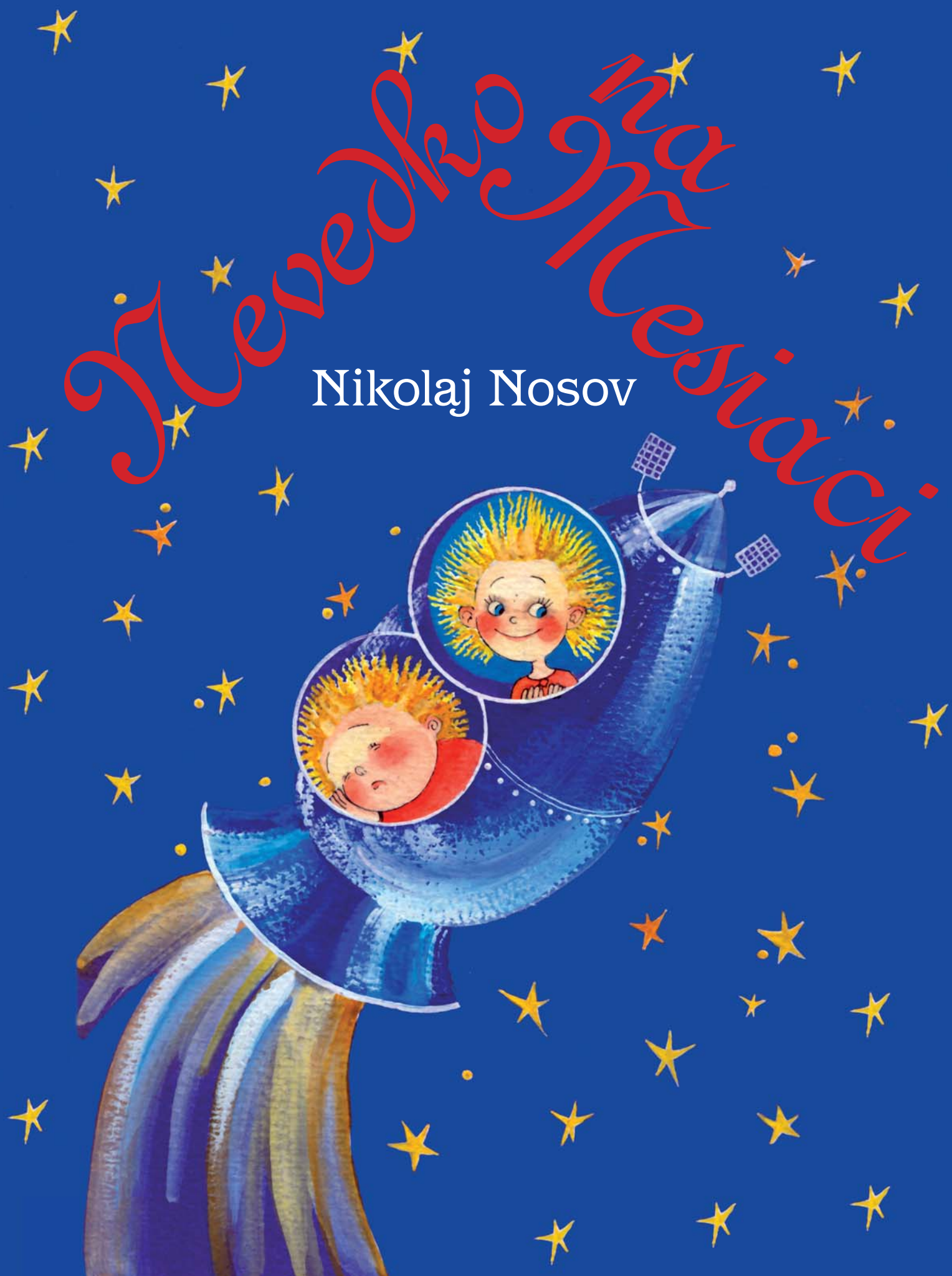

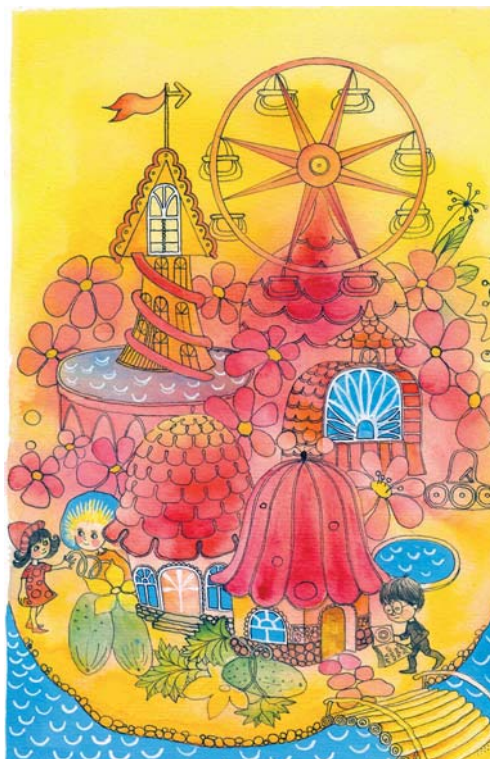
Nevedko na Mesiaci

Nikolaj Nosov

Nikolaj Nosov
Nevedko na Mesiaci

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATELOV

Nikolaj Nosov

Nevedko na Mesiaci

Copyright © Nikolaj Nosov 1964
Translation © Iva Vranská Rojková 2009
Illustrations © Jelena Revuckaja 1989

© Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, spol. s r. o., Bratislava
e-mail: vsss@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>

I. ČASŤ

Prvá kapitola

Ako Vševedko porazil profesora Hviezdočkina

Od tých čias, ako Nevedko uskutočnil cestu do Slniečného mesta, prešlo dva a pol roka. Hoci pre nás to nie je tak mnoho, pre maličkých kratuľkov je dva a pol roka veľmi dlhý čas. Keď si kratuľkovia vypočuli príbehy Nevedka, Gombičky a Umazančeka Strakateho, mnohí z nich odcestovali do Slniečného mesta, a keď sa vrátili, rozhodli sa i doma urobiť kadejaké zlepšováky. Kvetné mesto sa od tých čias zmenilo tak, že by ste ho teraz nespoznali. Objavilo sa v ňom mnoho nových, veľkých a krásnych domov. Podľa projektu architekta Krútiťlaškina na Zvončekovej ulici vystavali dokonca dva otáčacie domy. Jeden päťposchodový, vežovitého typu, so špirálovitou šmykľavkou a plaveckým bazénom dookola (keď ste sa spustili po špirálovitej šmykľavke, ponorili ste sa rovno do vody), druhý šesťposchodový, s hojdacími balkónmi, parašutistickou vežou a s ruským kolom na streche. Na uliciach sa objavilo množstvo automobilov, pružinochodov, rúroletov, zemno-vodno-vzdušných vozíkov, pásových všadechodov a rozličných iných strojov.

A to, samozrejme, ešte nie je všetko. Obyvatelia Slniečného mesta sa dozvedeli, že kratuľkovia z Kvetného mesta sa pustili do stavania, a prišli im na pomoc: pomohli im postaviť niekoľko takzvaných priemyselných podnikov. Podľa projektu inžiniera Klepkáča vystavali veľký odevný závod, ktorý vyrábala množstvo najrozmanitejších odevov, počí-

najúc gumenými vestami a končiac zimnými kožuchmi zo syntetického vlákna. Teraz sa už nikto nemusel trápiť s ihličkou, aby si ušil tie najobyčajnejšie nohavice alebo kabátik. Vo fabrike za kratulkov všetko robili stroje. Tak ako v Slniečnom meste, hotovú produkciu rozvážali do obchodov, a tam si už každý bral, čo potreboval. Všetky starosti robotníkov vo fabrike sa obmedzili už len na to, aby vymysleli nové fazóny šatstva a aby dávali dobrý pozor, nech sa nevyrába nič také, čo sa spoločnosti nepáči.

Všetci boli veľmi spokojní. Jediný, kto týmto všetkým utrpel, bol Pampúšik. Keď Pampúšik videl, že si teraz možno brať v obchode akúkoľvek vec, ktorá by sa mu mohla zísť, prestal chápať, načo mu je celá tá hromada šiat, ktorá sa mu doma nakopila. Okrem toho, všetky tieto šaty vyšli z módy, a beztak sa už nedali nosiť. V jednu tmavú noc Pampúšik zviazal svoje staré šaty do obrovského batoha, potajme ich vyniesol z domu, hodil ich do Uhorkovej rieky a namiesto nich si z obchodov navláčil nové šaty. Skončilo sa to tým, že sa jeho izba premenila na akýsi sklad hotového šatstva. Šaty mu ležali v skrini aj na skrini, na stole aj pod stolom aj na knižničných poličkách, viseli na stenách, na operadlách stoličiek a dokonca na šnúrach pod stropom.

Z veľkého množstva kožušinových výrobkov sa v dome rozmnožili mole, a aby nezohrali šaty, Pampúšik ich musel každý deň usmrcovať naftalínom, z ktorého bol v izbe taký silný zápach, že kratulko, ktorý na to nebol zvyknutý, z neho odpadával. Aj sám Pampúšik napáchol týmto omamujúcim pachom skrz-naskrz, ale tak si naň zvykol, že ho úplne prestal vnímať. Iní ten zápach vnímali veľmi dobre. Len čo Pampúšik prišiel k niekomu na návštevu, domácim sa ihneď začala krútiť hlava od omámenia. Pampúšika v momente vyhnali a rýchlo otvárali všetky okná a dvere, aby miestnosť vyvetrali, ináč by mohol niekto upadnúť do bezvedomia alebo z toho zošalieť. Z rovnakej príčiny sa Pampúšik nemohol pohrať s kratulkami na dvore. Len čo vyšiel na dvor, všetci naokolo sa začali rozhorčovať, stláčali si rukami nosy a schytili sa utekať od neho na všetky strany, ani sa neobzreli. Nikto sa s ním nechcel stýkať. Netreba ani hovoriť, že Pampúšika to strašne škrelo, a tak musel napokon všetky nepotrebné šaty odniesť na povalu.

Ale toto nebolo najdôležitejšie. Hlavné bolo, že v Slniečnom meste pobudol aj Vševedko. Tam sa zoznámil s učeními fafrnkami Fuksiou a Sledôčkou, ktoré vtedy chystali svoj druhý let na Mesiac. Vševedko sa tiež zapojil do práce na stavbe kozmickej rakety, a keď bola raketa hotová, uskutočnil s Fuksiou a Sledôčkou medziplanetárnu cestu. Keď naši odvážni cestovatelia prileteli na Mesiac, preskúmali jeden z nevelkých mesačných kráterov v oblasti mesačného Jasného mora, prebývali v jaskyni, ktorá sa nachádzala v centre tohto krátera, a robili pozorovania zmien príťažlivej sily. Na Mesiaci, ako je známe, je príťažlivá sila oveľa menšia než na Zemi, preto pozorovania zmien príťažlivej sily majú veľký vedecký význam. Vševedko a jeho spolupútnici pobudli na Mesiaci okolo štyroch hodín a boli nútení rýchlo sa vydať na spiatočnú cestu, pretože zásoby vzduchu sa im takmer minuli.

Každému je známe, že na Mesiaci vzduch nie je, a aby ste sa tam nezadusili, vždy si musíte so sebou zobrať zásoby vzduchu. Samozrejme, v zhustenom stave.

Keď sa Vševedko vrátil do Kvetného mesta, veľa o svojej ceste rozprával. Jeho rozprávania všetkých veľmi zaujali, a najmä astronóma Skielka, ktorý neraz pozoroval Mesiac teleskopom. Skielko dokázal svojím teleskopom rozpoznať, že povrch Mesiaca nie je rovný, ale hornatý, pričom mnohé z hôr na Mesiaci nie sú také ako u nás na Zemi, ale z akéhosi dôvodu okrúhle, presnejšie povedané, prstencovité. Tieto prstencovité hory vedci nazývajú mesačnými krátermi alebo kruhmi. Ak by ste chceli pochopiť, ako vyzerá taký mesačný kruh alebo kráter, predstavte si obrovské okrúhle pole priemeru dvadsať, tridsať, päťdesiat, ba dokonca sto kilometrov a predstavte si, že toto obrovské okrúhle pole obkolesuje zemný val alebo hory vysoké dva-tri kilometre – a dostanete mesačný kruh alebo kráter. Takých kráterov sú na Mesiaci tisíce. Niektoré z nich sú maličké, dvojkilometrové, no sú aj gigantické, ktoré majú v priemere až do stoštyridsať kilometrov.

Mnohých vedcov zaujíma otázka, ako sa mesačné krátery vytvorili, čím vznikli. V Slniečnom meste sa dokonca všetci astronómovia medzi sebou poškriepili, keď sa snažili vyriešiť túto zložitú otázku, a rozdelili sa na dve skupiny. Jedna skupina tvrdila, že mesačné krátery vznikli z vulkánov, druhá hovorila, že mesačné krátery sú stopy po dopadoch veľkých meteoritov. Preto prvú skupinu astronómov nazývajú stúpenkami vulkanickej teórie alebo jednoducho vulkanistami, druhú – stúpenkami meteorickej teórie alebo meteoristami.

Ale Vševedko nesúhlasil ani s vulkanickou, ani s meteorickou teóriou. Ešte pred cestou na Mesiac vytvoril svoju vlastnú teóriu o pôvode mesačných kráterov. Raz, keď spolu so Skielkom pozoroval teleskopom Mesiac, padlo mu do oka, že sa mesačný povrch veľmi podobá na povrch dobre prepečeného lievanca s jeho špongiovitými dierkami. Potom Vševedko často chodieval do kuchyne a pozoroval, ako sa pečú lievance. Všimol si, že kým bol lievanec tekutý, mal úplne hladký povrch, no v závislosti od toho, ako sa

ohrieval na panvici, sa na jeho povrch začali objavovať bublinky zohriatej pary. Keď vystúpili na povrch lievanca, bublinky praskli, v dôsledku čoho sa na lievanci vytvorili plytké dierky, ktoré tam aj ostali, keď sa cesto, ako treba, prepieklo a stuhlo.

Všvedko dokonca napísal knižku, v ktorej vysvetľoval, že povrch Mesiaca nebol vždy tvrdý a chladný ako teraz. Kedysi dávno bol Mesiacek žeravo tekutý, to jest, bol guľou roztavenou do tekutého stavu. Avšak postupne povrch Mesiaca chladol a nebol už tekutý, ale väzký, ako cesto. Avšak vnútri bol ešte stále veľmi horúci, preto horúce plyny vyrážali na povrch v podobe ozrutánskych bublín. Keď sa tieto bubliny dostali na mesačný povrch, pravdaže, praskli. No kým bol mesačný povrch ešte dostatočne tekutý, stopy po prasknutých bublinách sa stiahli a bez stopy zmizli, tak ako nezanechávajú stopy bublinky na vode počas dažďa. No keď mesačný povrch vychladol natoľko, že zhustol ako cesto alebo ako roztavené sklo, stopy po prasknutých bublinách nezmizli, ale ostávali v podobe prstencov, ktoré vystupovali nad povrch. Ako sa tieto prstence ochladzovali, definitívne stuhli. Najprv boli rovné, ako stuhnuté kruhy na vode, no potom sa postupne rozpadávali a napokon sa začali ponášať na tie mesačné prstencové hory alebo krátery, ktoré môže každý pozorovať teleskopom.

Všetci astronómovia – aj vulkanisti, aj meteoristi – sa Všvedkovej teórii smiali.

Vulkanisti hovorili:

– Načo bolo potrebné vymýšľať ešte aj túto lievancovú teóriu, keď je beztak jasné, že mesačné krátery sú jednoducho vulkány?

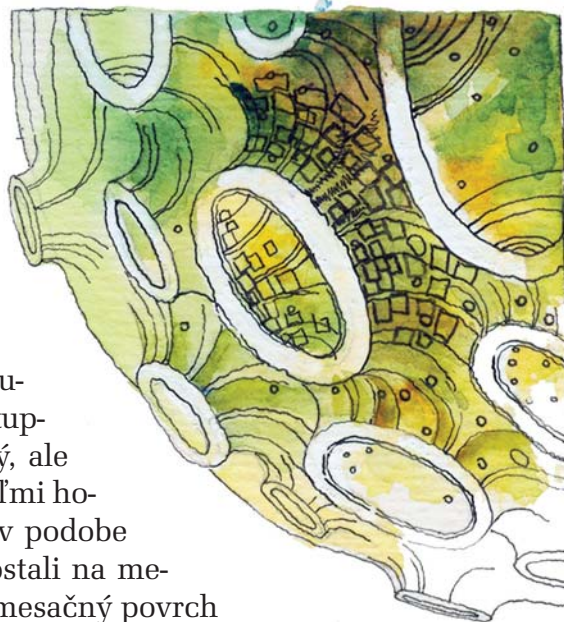
Všvedko odpovedal, že vulkán čiže sopka, to je veľmi veľká hora, na vrcholku ktorej je v porovnaní s ňou nevelký kráter, to jest otvor. Ak by hoci len jeden mesačný kráter bol kráterom sopky, potom by samotná sopka bola veľká dobre že nie ako celý Mesiacek, a nič také nepozorujeme.

Meteoristi hovorili:

– Samozrejme, že mesačné krátery nie sú vulkány, no nie sú to ani lievance. Všetci vedia, že sú to stopy po nárazoch meteoritov. Na to Všvedko odpovedal, že meteority by mohli padať na Mesiacek nielen zvislo, ale aj pod sklonom a v takom prípade by nezanechávali okrúhle, ale pretiahnuté, podlhovasté alebo oválne stopy. Avšak na Mesiaci sú všetky krátery zväčša okrúhle, a nie oválne.

Avšak aj vulkanisti, aj meteoristi si natoľko privykli na svoje obľúbené teórie, že Všvedka nechceli ani len počuť a pohrdlivo ho nazývali lievancistom. Hovorili, že celkove je smiešne porovnávať Mesiacek, ktorý je guľatým kozmickým telesom, s akýmsi nešťastným lievancom z kysnutého cesta.

Ostatne, aj sám Všvedko sa svojej teórii zriekol, keď osobne pobudol na Mesiaci a videl zblízka jeden z mesačných kráterov. Podarilo sa mu vyskúmať, že prstencová hora vôbec nebola hora, ale pozostatky gigantickej tehlovej steny, nahlodanej časom.

Hoci tehly v tejto stene zvetrali a stratili svoju prvotnú štvorhrannú podobu, i tak sa dalo pochopiť, že sú to práve tehly, a nie jednoducho kúsky bežnej horniny. Obzvlášť dobre to bolo vidieť na tých miestach, kde sa stena narušila relatívne nedávno a jednotlivé tehly sa ešte nestihli rozsypať na prach.

Keď sa Vševedko pozamýšľal, pochopil, že tieto steny mohli byť vytvorené len nejakými rozumnými bytosťami, a keď sa vrátil zo svojej cesty, vydal knižku, v ktorej písal, že kedysi dávno žili na Mesiaci rozumné bytosti, takzvaní mesační kratuľkovia alebo námesačníci. V tom čase bol na Mesiaci, tak ako teraz na Zemi, vzduch. Preto námesačníci žili na mesačnom povrchu, tak ako my všetci žijeme na povrchu našej planéty Zem. No ako čas plynul, na Mesiaci bolo vzduchu stále menej, lebo postupne odlietal do okolitého vesmírneho priestoru. Aby námesačníci bez vzduchu nezahynuli, obkolesili svoje mestá hrubými tehlovými stenami, nad ktorými vybudovali obrovské sklené kupoly. Spod týchto kupol nemohol vzduch unikať, preto mohli dýchať a ničoho sa nebáť.

No námesačníci vedeli, že takto to nemôže pokračovať večne, že časom sa vzduch okolo Mesiaca úplne rozptýli, v dôsledku čoho sa bude mesačný povrch, nechránený vzdušnou vrstvou, silno ohrievať slnečnými lúčmi a na Mesiaci sa nebude dať existovať ani pod skleným krytom. Preto sa námesačníci začali presídľovať dovnútra Mesiaca, a teraz nežijú z vonkajšej, ale z vnútornej strany, pretože v skutočnosti je Mesiace vnútri prázdny, ako gumená lopta, a na jeho vnútornom povrchu sa dá žiť rovnako dobre ako na vonkajšom.

Táto Vševedkova kniha narobila mnoho rozruchu. Zanietené ju čítali všetci kratuľkovia. Mnohí vedci chválili knižku za to, že je zaujímavo napísaná, no všetci vyslovovali nespokojnosť s tým, že nie je vedecky podložená. A riadny člen akadémie astronomických vied profesor Hviezdočkin, ktorému sa tiež naskytla príležitosť prečítať si Vševedkovu knižku, priam kypel pobúrením a hovoril, že tá kniha vôbec nie je kniha, ale akýsi, ako sa vyjadril, naničhodný nezmysel. Tento profesor Hviezdočkin pritom vôbec nebol nejaké zlostné individuum. Nie, bol to veľmi dobrý kratuľko, no veľmi – ako to povedať – náročný, nekompromisný. Vo všetkom si najviac cenil presnosť, poriadok a nezniesol žiadne fantazmagórie, teda výmysly.

Profesor Hviezdočkin navrhol akadémii astronomických vied, aby pripravila rokovanie o Vševedkovej knihe a, ako sa vyjadril, detailne ju rozpitvala, aby sa každému odnechcelo písať také knihy. Akadémia dala súhlas a poslala Vševedkovi pozvánku. Vševedko pricestoval a rokovanie sa uskutočnilo. Ako sa v takýchto prípadoch aj očakáva, začalo sa prednáškou, ktorú sa podujal predniesť sám profesor Hviezdočkin.

Keď sa všetci kratuľkovia, ktorí boli na rokovanie pozvaní, zhromaždili v priestrannej sále a usadili sa na stoličky, prvé, čo od neho začuli, boli slová:

– Drahí priatelia, dovoľte, aby som považoval rokovanie venované Vševedkovej knihe za otvorené.

Nato si profesor Hviezdočkin hlasno odkašľal, pomaly si vreckovkou utrel nos a pustil sa prednášať. Krátko vysvetlil obsah Vševedkovej knihy a pochválil ju za živý, jasný spôsob podania. Profesor povedal, že podľa jeho názoru sa Vševedko pomyľil a pokladal za tehly to, čo v skutočnosti neboli tehly, ale nejaká vrstevnatá hornina. A ak teda v skutočnosti žiadnych tehál niet, povedal profesor, niet ani žiadnych kratuľkov námesačníkov. Žiadni námesačníci by ani nemohli byť, pretože ak by aj boli, tak by nemohli žiť na vnútornom povrchu Mesiaca, pretože všetkým je dávno dobre známe, že všetky predmety na Mesiaci, presne tak ako u nás na Zemi, sú priťahované k centru planéty, a ak by Me-

siac aj bol vnútri prázdny, ani tak by sa nikto nedokázal udržať na jeho vnútornom povrchu: ihneď by ho pritiahlo k centru Mesiaca a nepochybne by sa hompálal v prázdnote, kým by neumrel od hladu.

Keď si to Vševedko vypočul, zdvihol sa zo svojho miesta a posmešne povedal:

– Hovoríte, akoby ste sa už niekedy v strede Mesiaca hompálali!

– A vy ste sa azda hompálali? – odvrkol profesor.

– Ja som sa síce nehompálal, – ohradil sa Vševedko, – no zato som letel v rakete a pozoroval som predmety v beztlážovom stave.

– Prečo hovoríte o beztlážovom stave? – zavrčal profesor.

– Nuž prečo, – povedal Vševedko. – Tak aby ste vedeli, v čase letu v rakete som mal fľašku s vodou. Keď nastal beztlážový stav, fľaša voľne plávala v priestore, ako aj každý predmet, ktorý nebol pripevnený k stenám kabíny. Všetko bolo normálne, kým voda fľašu úplne vyplňala. No keď som polovicu vody vypil, začali sa diať zvláštne veci: zvyšná voda sa nedržala na dne fľaše a nezhromažďovala sa v jej strede, ale sa rovnomerne roztekala po stenách, takže sa vnútri vytvorila vzdušná bublina. To znamená, že voda nebola priťahovaná do stredu fľaše, ale k jej stenám. To je aj pochopiteľné, pretože vzájomne sa môžu priťahovať len masy hmoty, no prázdno k sebe nemôže pritiahnuť nič.

– Strelil capa! – zlostne zavrčal Hviezdočkin. – Porovnal fľašku s planétou! Podľa vás je to vedecké?

– Prečo by nebolo? – autoritatívne odvetil Vševedko. – Keď sa fľaša voľne vznáša v medziplanetárnom priestore, nachádza sa v stave beztláže a vo všetkom sa podobá na planétu. Deje v jej vnútri budú prebiehať tak isto ako vnútri planéty, to jest vnútri Mesiaca, samozrejme, v tom prípade, že je Mesiac vnútri prázdny.

– Veď práve! – nadviazal na to Hviezdočkin. – Len nám, prosím, objasnite, prečo ste si vtĺkli do hlavy, že je Mesiace vnútri prázdny?

Poslucháči, ktorí si prišli vypočuť prednášku, sa zasmiali, Vševedka to však do rozpakov nepríviedlo, a povedal:

– Aj vy sám by ste si to vtĺkli do hlavy, keby ste troška porozmýšľali. Veď ak bol Mesiace spočiatku žeravo tekutý, tak nezačal chladnúť zvnútra, ale od povrchu, pretože práve povrch Mesiaca je v kontakte s chladným vesmírnym priestorom. Takto ochladol a stvrdol najprv mesačný povrch, v dôsledku čoho Mesiace začal akoby tvoriť akúsi obrovskú guľatú nádobu, vnútri ktorej sa naďalej nachádzalo... no čo?..

– Ešte nevychladnutá roztavená hmota! – zakričal niekto z poslucháčov.

– Správne! – pokračoval Vševedko. – Ešte nevychladnutá roztavená hmota, to jest, jednoducho povedané, tekutina.

– Tak vidíte, sám hovoríte, tekutina, – uškrnul sa Hviezdočkin. – Kde sa vzalo v Mesiace prázdno, keď tam bola tekutina, vy kapustná hlava?

– No to vôbec nie je ťažké sa dovtípiť, – pokojne odvetil Vševedko. – Veď roztavená tekutina, obkolesená tvrdým mesačným obalom ďalej chladla, a ako chladla, zmenšovala objem. Smieme predpokladať, že viete, že každá hmota zmenšuje svoj objem, keď chladne?

– Smiete predpokladať, že to viem, – srdito zavrčal profesor.

– Potom vám musí byť všetko jasné, – naradovane povedal Vševedko. – Ak tekutá hmota zmenšuje svoj objem, tak vnútri Mesiaca musí vzniknúť prázdny priestor, ako tá bublina vo fľaši. Tento prázdny priestor sa stále zväčšoval a zväčšoval, pričom sa nachádzal v centrálnej časti Mesiaca, pretože zvyšnú tekutú hmotu priťahoval tvrdý mesačný obal, podobne ako zvyšky vody priťahovali steny fľaše, keď sa nachádzala v beztliažovom stave. Časom tekutina vnútri Mesiaca ochladla úplne a stvrdla, akoby priľnula k tvrdým stenám planéty, vďaka čomu sa v Mesiace vytvorila vnútorná dutina, ktorá sa postupne mohla zaplniť vzduchom alebo nejakým iným plynom.

– Správne! – zvolal ktosi.

A hneď sa zo všetkých strán začali ozývať výkriky:

– Správne! Dobre! Chlapík, Vševedko! Hurá!

Všetci zatlieskali. Ktosi zakričal:

– Dolu s Hviezdočkinom!

Dvaja kratuľkovia ihneď schytili Hviezdočkina, jeden za golier, druhý za nohy a odvliekli ho z tribúny. Niekoľko kratuľkov zdvihlo Vševedka na ruky a odnieslo ho k tribúne.

Nech prednáša Vševedko! – kričali okolo. – Dolu s Hviezdočkinom!

– Drahí priatelia! – hovoril Vševedko, ktorý sa ocitol na tribúne. – Nemôžem prednášať. Nepripravil som sa na to.

– Rozprávajte o lete na Mesiace! – kričali kratuľkovia.

– O beztliažovom stave! – kričal ktosi.

– O Mesiace?.. O beztliažovom stave? – zmätene opakoval Vševedko. – No dobre, tak o beztliažovom stave. Iste viete, že na to, aby kozmická raketa prekonalala zemskú príťažlivosť, musí nadobudnúť veľmi vysokú rýchlosť – jedenásť kilometrov za sekundu. Kým raketa nadobúda túto rýchlosť, vaše telo pociťuje veľké preťaženie. Akoby sa tiaž vášho tela niekoľkokrát zvýšila a silou vás pritláčala k podlahe kabíny. Nemôžete zdvihnúť ruku, zdá sa vám, akoby sa celé vaše telo nalialo olovom. Zdá sa vám, akoby sa vám na

hrud' navalila dáka strašná ťarcha a nedávala vám dýchať. No len čo kozmická loď prestane naberať rýchllosť a nastúpi vlastný let v medziplanetárnom priestore, preťaženie sa skončí, a vy prestanete pociťovať silu tiaže, to jest, jedno-ducho povedané, stratíte váhu.

– Povedzte, čo ste pociťovali? Čo ste prežívali? – zakričal ktosi.

– Môj prvý dojem po strate váhy bol, akoby spodo mňa nepozorovane zobrali sedadlo a nemal som na čom sedieť. Bol to taký dojem, akoby som čosi stratil, no nijako som nevedel pochopiť, čo. Pociťil som, že sa mi trochu krúti hlava, začalo sa mi zdať, že ma niekto náročky zvrtol dolu hlavou. Spolu s tým som pociťil, že vnútri vo mne všetko stúplo, ochladlo, ako keď sa vyľakáte, hoci som sa ničoho nezľakol. Chvíľu som počkal a presvedčil som sa, že sa so mnou nič zlé nestalo, že dýcham ako obvyčajne aj vidím všetko naokolo aj že normálne vnímam, tak som prestal obracať pozornosť na stúpanie v hrudi a v oblasti brucha, a ten nepríjemný pocit prešiel sám od seba. Keď som sa poobzeral dookola a zbadal som, že všetky predmety v kabíne sú na mieste, že sedadlo sa tak ako predtým nachádza podo mnou, prestalo sa mi zdať, že som prevrátený dolu hlavou a aj hlava sa mi prestala krútiť...

– Rozprávajte! Ešte rozprávajte! – zajačali zborovo kratuľkovia, keď zbadali, že sa Vševedko odmlčal.

Niektorí dokonca od netrpezlivosti zadupali nohami po dlážke.

– Teda, – pokračoval Vševedko, – keď som sa presvedčil, že je všetko v poriadku, chcel som sa oprieť nohami o podlahu, no urobil som to tak rezko, že som podskočil nahor a udel hlava o strop kabíny. Rozumiete, nepočítal som s tým, že moje telo stratilo váhu a že teraz stačí len malé úsilie, aby som vyskočil do obrovskej výšky. Keďže moje telo nič nevážilo, mohol som voľne visieť uprostred kabíny v ľubovoľnej polohe, nespúšťať sa nadol a nestúpať nahor, no na to sa bolo treba správať opatrne a nerobiť prudké pohyby. Okolo mňa rovnako voľne plávali predmety, ktoré sme, skôr ako sme sa vydali na cestu, nepripevnili. Voda sa z fľaše nevylievala ani vtedy, keď ste fľašu obrátili hore nohami, no ak sa vám podarilo vytriasť vodu z fľaše, zoskupila sa do guľôčok, ktoré tiež voľne plávali priestorom, kým neprilipli k stenám kabíny.

– A povedzte, prosím, – povedal jeden kratuľko, – mali ste vo fľaške vodu alebo azda nejaký iný nápoj?

– Vo fľaške bola čistá voda, – pokojne odvetil Vševedko. – Aký tam mohol byť iný nápoj?

– No ja neviem, – rozhodil kratuľko rukami. – Myslel som, že limonáda, alebo možno petrolej.

Všetci sa zasmiali. No iný kratuľko sa opýtal:

– A priniesli ste si niečo z Mesiaca?

– Priviezol som si kúsok samotného Mesiaca.

Vševedko vytiahol z vrecka nevelký kamienok modrastu sivej farby a povedal:

– Na povrchu Mesiaca sa váľa mnoho rôznych kameňov, a veľmi krásnych, no nechcel som ich brať, pretože mohli byť meteoritmi, ktoré sa na Mesiace dostali náhodou z vesmírneho priestoru. No tento kameň som si odbil kladivkom zo skaly, keď sme sa spustili do mesačnej jaskyne. Preto si môžete byť celkom istí, že tento kameň je kúskom skutočného Mesiaca.

Kúsok Mesiaca koloval z rúk do rúk. Každý si ho chcel pozrieť zblízka. Kým si kratuľkovia obzerali kameň, Vševedko rozprával, ako s Fuksiou a Sledôčkou putovali po Mesiace a čo tam videli. Vševedkovo rozprávanie sa všetkým veľmi zapáčilo. Všetci boli veľmi spokojní. Iba profesor Hviezdočkin bol veľmi nespokojný. Len čo Vševedko svoje rozprávanie skončil a zostúpil z tribúny, na tribúnu vyskočil profesor Hviezdočkin a povedal:

– Drahí priatelia, pre nás všetkých bolo veľmi zaujímavé počúvať o Mesiace a o všetkom ostatnom, a ja v mene všetkých zhromaždených vyslovujem srdečnú vďaku znamenitému Vševedkovi za jeho zaujímavé a obsažné vystúpenie. Avšak... – povedal Hviezdočkin a s príslym pohľadom zdvihol ukazovák.

– Dolu! – zakričal ktosi z kratuľkov.

– Avšak... – opakoval zvýšeným hlasom profesor Hviezdočkin. – Avšak dnes sme sa tu nestretli preto, aby sme počúvali o Mesiace, ale preto, aby sme prediskutovali Vševedkovu knižku, a keďže sme knižku neprediskutovali, znamená to, že sme nesplnili to, čo bolo naplánované, a ak sme raz nesplnili to, čo bolo naplánované, tak to bude treba splniť a podrobiť preskúmaniu...

Nikto sa veru nedozvedel, čo chcel profesor Hviezdočkin podrobiť preskúmaniu. Spustil sa taký krik, že sa už nedalo nič rozumieť. Odvšadiaľ bolo počuť len jedno slovo:

– Dolu!

Dvaja kratuľkovia sa znova vrhli na tribúnu, jeden chytil Hviezdočkina za golier, druhý za nohy a vyvliekli ho rovno na ulicu. Tam ho v parčíku posadili na trávku a povedali:

– Keď poletíš na Mesiace, budeš vystupovať na tribúne, ale teraz si zatiaľ posed' tu, na trávke.

Také bezočivé zaobchádzanie Hviezdočkina natoľko ohúrilo, že sa nezmohol na slovo. Potom sa pomaly spamätal a zakričal:

– To je nehoráznosť! Budem sa sťažovať! Napíšem do novín! Vy ešte spoznáte profesora Hviezdočkina!

Dlho tak kričal, mával päšťami, no keď zbadal, že sa všetci kratuľkovia rozišli domov, povedal:

– Týmto vyhlasujem zasadanie za skončené.

Potom vstal a išiel domov tiež.

Druhá kapitola

Záhada mesačného kameňa

Nasledujúci deň sa v novinách objavila správa, že sa uskutočnilo rokovanie o Vševedkovej knihe. Túto správu čítali všetci obyvatelia Slniečného mesta. Každý sa chcel dozvedieť, či je Mesiace vnútri skutočne dutý a či je pravda, že vnútri Mesiaca žijú kratuľkovia. V správe sa podrobne vykladalo všetko, o čom sa hovorilo v diskusii, a dokonca aj to, o čom sa vôbec nehovorilo. Okrem tejto správy vyšlo v novinách množstvo fejtónov, čiže vtipných článkov, v ktorých sa písalo o rôznych zábavných mesačných dobrodružstvách mesačných kratuľkov. Všetky stránky novín hýrili smiešnymi obrázkami. Na týchto obrázkoch bol znázornený Mesiace, vnútri ktorého chodili hore nohami kratuľkovia a rukami sa zachytávali o rôzne predmety, len aby ich nepritiahlo do stredu planéty. Jeden z obrázkov zobrazoval kratuľka, z ktorého príťažlivá sila stiahla topánky aj nohavice, a samotný kratuľko ostal len v košeli a čiapke, pričom sa rukami kľúčovito držal stromu. Všeobecnú pozornosť vzbudila karikatúra, na ktorej bol nakreslený Vševedko bezmocne sa ponevieraajúci uprostred Mesiaca. Vševedko mal v tvári taký bezradný výraz, že naňho nikto nedokázal pozrieť a nezasmiať sa.

Všetko to, samozrejme, vyšlo len na pobavenie čitateľov, no jedny z novín zverejnili úplne vážny a vedecky podložený článok profesora Hviezdočkina. Profesor priznával, že v spore s Vševedkom nemal pravdu, a prosil o prepáčenie za ostré vyjadrenia, ktoré si neodpustil. Vo svojom článku profesor Hviezdočkin písal o tom, že prítomnosť dutého priestoru vnútri Mesiaca neprotirečí fyzikálnym zákonom a môže byť úplne opod-

statnená, teda Vševedko nie je tak ďaleko od pravdy, ako sa spočiatku mohlo zdať. Ťažko však možno predpokladať, písal profesor, že sa tento dutý priestor nachádza v strede Mesiaca, pretože centrálnu časť Mesiaca vyplňa tuhá hmota, ktorá sa vytvorila ešte skôr, než ochladol a stvrdol mesačný povrch, čiže ešte predtým, ako sa vnútri Mesiaca začal vytvárať dutý priestor. Ide o to, že tak teraz, ako aj v dávnych časoch boli vnútorné vrstvy Mesiaca podrobované obrovskému tlaku vonkajších vrstiev, ktoré vážia mnoho tisíc, ba dokonca miliónov ton. Podľa fyzikálnych zákonov, pri takom obrovskom tlaku nemohla hmota vnútri Mesiaca ostať v tekutom stave, ale nadobudla tuhú podobu. A to znamená, že ešte keď bol Mesiac žeravo tekutý, v jeho vnútri už jestvovalo tvrdé centrálné jadro, a keď sa začala tvoriť vnútorná dutina Mesiaca, nezačala sa tvoriť v strede, ale okolo tohto centrálného tvrdého jadra, presnejšie povedané, medzi týmto tvrdým jadrom a v porovnaní s ním nedávno stuhnutým mesačným povrchom. Teda v tomto zmysle Mesiac nie je dutá guľa, podobná gumenej lopte, ako predpokladal Vševedko, ale je to guľa, vnútri ktorej sa nachádza druhá guľa, obkolesená vrstvou vzduchu alebo akéhosi iného plynu. Čo sa týka prítomnosti kratuľkov alebo nejakých iných živých bytostí na Mesiaci, to už spadá do oblasti čistej fantastiky, písal profesor Hviezdočkin. Nijaké vedecké dôkazy o jestvovaní kratuľkov na Mesiaci nejestvujú. Ak aj to, čo na mesačnom povrchu objavil Vševedko, bola skutočne tehlová stena, kedysi vytvorená rozumnými bytosťami, niet nijakých dôkazov, že tieto rozumné bytosti pretrvali do dnešných čias a že si za svoje sídlo vybrali vnútornú dutinu Mesiaca. Veda potrebuje dôveryhodné fakty, písal profesor Hviezdočkin, a žiadne prázdne výmysly ich nenahradia. Ako tak Vševedko čítal článok profesora Hviezdočkina, pochytil ho akýsi prudký pocit hanby zmiešanej s ľútosťou. To, čo profesor písal o prítomnosti tvrdého jadra vnútri Mesiaca, bolo nevyvrátiteľné. S tým musí súhlasiť každý, kto pozná základy fyziky, a Vševedko ich poznal veľmi dobre.

– Ako to, že som neprišiel na takú jednoduchú vec? – nechápal Vševedko a od hnevu by si bol trhal vlasy. – No samozrejme, že v strede Mesiaca bolo tvrdé jadro, a to znamená, že sa prázdny priestor mohol vytvoriť len okolo tohto jadra, a nie v strede. Ach, ja somár! Ach, ja kôň! Ach, ja orangutan! Bolo mi treba takto sa potupiť! Ako to, že som na takú hlúposť neprišiel skôr! To je hanba!

Vševedko dočítal článok do konca a začal kmitať po izbe z rohu do

rohu, pričom neprestajne triasol hlavou, akoby z nej chcel vytriasť všetky nepríjemné myšlienky.

– „Prázdne výmysly!“ – šomral zlostne, keď si spomenul na článok profesora Hviezdočkina. – Teraz skús dokazovať, že to nie sú nijaké výmysly, ak si neráčil prísť ani na to, že v strede Mesiaca bola tvrdá hmota!.. Ach, taká hanba!.. Keď sa Vševedko behaním po izbe unavil, kvíliac od ľútosti, prudko dosadol na stoličku a nepríčetne civel na jeden bod. Potom vyskočil, akoby ho uštipla osa, a znova začal behať po izbe sem a tam.

– Nie, ja dokážem, že to nie sú prázdne výmysly! – kričal. – Kratulkovia na Mesiaci sú. Nemôžu tam nebyť. Veda, to nie sú len holé fakty. Veda, to je fantastika... teda... ale choď kamsi! Čo to vravím?.. Veda nie je fantastika. No veda nemôže jestvovať bez fantastiky. Fantázia nám pomáha rozmýšľať. Samotné holé fakty ešte nič neznamenajú. Všetkým faktom treba dať zmysel! – Ako to Vševedko povedal, z celej sily buchol pästou do stola. – Ja to dokážem! – skríkol. Tu mu zrak skĺzol na obrázok v novinách, na ktorom bol zobrazený on sám vnútri Mesiaca s takým idiotským výrazom v tvári, že sa na to nedalo pozerieť a nevyletiť z kože.

– No aha! – zavrčal. – Teraz niečo dokazuj, keď tu nakreslia takú papuľu škaredú!

Ešte v ten deň Vševedko zo Slniečného mesta odcestoval. Celý čas si omieľal:

– Už nikdy sa nebudem venovať vede. Ani keby ma pokrájali. Kdeže! Ani pomyslieť!

No keď sa Vševedko vrátil do Kvetného mesta, postupne sa upokojil a začal znova snívať o vedeckej činnosti a o nových výpravách:

„Bolo by dobré vyrobiť veľkú medziplanetárnu raketu, zobrať si poriadne množstvo jedla a vzduchu a zorganizovať dlhú expedíciu na Mesiac. Treba predpokladať, že vo vonkajšom mesačnom plášti sú otvory v podobe jaskýň alebo kráterov vyhasnutých sopiek. Cez tieto otvory sa bude dať preniknúť dovnútra Mesiaca a uzrieť jeho centrálné jadro. Ak toto jadro jestvuje, a ono bezpochyby jestvuje, tak mesační kratuľkovia žijú na jeho povrchu. Medzi vonkajším plášťom a centrálnym mesačným jadrom sa iste zachovalo dostatočné množstvo vzduchu, preto životné podmienky na povrchu jadra musia byť pre kratuľkov úplne priaznivé.“

Takto Vševedko sníval, a už sa aj chcel pustiť do príprav na novú cestu na Mesiac, no odrazu si spomenul na všetko, čo sa stalo, a povedal:

– Nie! Musím byť neoblomný! Raz som sa rozhodol, že sa vedou zaoberať nebudem, to znamená, že to musím aj dodržať. Nech letí na Mesiac niekto iný. Nech niekto iný nájde na Mesiaci kratuľkov. A potom všetci povedia: „Vševedko mal pravdu. Je to veľmi múdry kratuľko a predvídal to, čo nikto pred ním nepredvídal. A my sme sa mýlili! Neverili sme mu. Posmievali sme sa mu. Písali sme o ňom všakovaké posmešné články, kreslili sme karikatúry.“ Potom sa budú všetci hanbiť. Aj profesor Hviezdočkin sa bude hanbiť. Potom prídu všetci ku mne a povedia: „Prepáč nám, milučký Vševedko! Mýlili sme sa. A ja poviem: „To nič, bračekovci, ja sa nehnevám. Odpúšťam vám. Hoci mi bolo veľmi trpké, keď sa mi všetci posmievali, na všetky príkoria som už zabudol. Ja som dobrý! Veď čo je pre Vševedka najdôležitejšie? Pre Vševedka je najdôležitejšia pravda. A ak pravda zvíťazila, to znamená, že je všetko v poriadku, a nikto sa nemá na nikoho hnevať.“

Takto mudroval Vševedko. Keď všetko dôkladne premyslel, rozhodol sa, že na Mesiace zabudne, a nikdy viac naň nepomyslí. Ukázalo sa však, že toto rozhodnutie Vševedko nedokáže len tak ľahko splniť. Išlo o to, že mu ostal kúsok Mesiaca, to jest mesačný kameň, ktorý odbil kladivom zo skaly, keď sa s Fuksiou a Sledôčkou spúšťal do mesačnej jaskyne. Tento mesačný kameň, alebo lunit, ako ho Vševedko nazval, ležal u neho v izbe na parapete a každú chvíľu mu padol do oka. Kedykoľvek Vševedko pozrel na lunit, ihneď si spomenul na Mesiace a na všetko, čo sa stalo, a znova ho to rozladilo.

Raz sa zobudil uprostred noci, a keď pozrel na lunit, zazdalo sa mu, že kameň v temnote žiari akýmsi mäkkým modrastým svetlom. Vševedko, prekvapený týmto neobyčajným javom, vstal z postele a podišiel k oblôčiku, aby si mesačný kameň poobzeral zblízka. Tu si všimol, že Mesiace na nebi je v jasnom splne. Mesačné lúče dopadali priamo na okno a osvetľovali kameň tak, že vznikol dojem, akoby žiaril sám od seba. Keď sa Vševedko pokochal týmto krásnym pohľadom, upokojil sa a ľahol si do postele.

Druhý raz (to sa stalo neskoro večer) Vševedko dlho sedel nad knižkou, a keď sa nakoniec rozhodol, že si ide ľahnúť, bola už hlboká noc. Vševedko sa povyzliekal, vypol svetlo a zalezol do postele. Náhodou mu padol zrak na lunit. A opäť sa mu zazdalo, že kameň žiari sám od seba, a tentokrát dokonca obzvlášť jasne. Vševedko už vedel, že je to všetko len efekt spôsobený svetlom z Mesiaca, preto kameňu nevenoval pozornosť a už sa zbral zaspáť, keď tu si spomenul, že v tento deň je novolunie, to jest, jednoducho povedané, na nebi nemohol byť žiaden Mesiace. Vstal z postele a vyzrel z okna. Presvedčil sa, že noc je skutočne temná, bezmesačná. Na nebi čiernom ako uhoľ sa jagali len hviezdy. Mesiaca však nebolo. Napriek tomu mesačný kameň, ktorý ležal na parapete, žiaril tak, že bol nielen sám viditeľný, ale osvetľoval aj časť parapetu okolo seba.

Vševdedko vzal lunit do ruky, a jeho ruku ožiarilo slabé, mihotavé svetlo. Akoby sa lia-
lo z kameňa, ktorý držal. Vševdedkovi sa zdalo, že čím dlhšie na kameň hľadí, tým jasnej-
šie žiari. Dokonca sa mu videlo, že v izbe už nie je taká tma ako spočiatku. Už dokázal
v temnote uzrieť stôl, aj stoličky, aj poličku na knihy. Vševdedko zobral z poličky knihu,
otvoril ju a položil na ňu mesačný kameň. Kameň osvetlil stranu tak, že sa okolo neho
dali rozlíšiť jednotlivé písmená a prečítať slová.

Vševdedko pochopil, že kameň vyžaruje akúsi sálavú energiu. Už chcel bežať poroz-
právať o svojom objave kratuľkom, no spomenul si, že už dávno spia, a nechcel ich bu-
diť.

Na druhý deň Vševdedko kratuľkom povedal:

- Bračekovci, prídte dnes večer ku mne. Ukážem vám veľmi zaujímavú vecičku.
- Akú vecičku? – zaujímali sa všetci.
- Prídte, a uvidíte.

Samozrejme, že všetkých veľmi zaujímalo, čo za vecičku im Vševdedko ukáže. Poná-
hľajko bol od netrpezlivosti taký nepokojný, že popoludní už ani nedokázal nič zjesť. Na-
koniec nevydržal, išiel k Vševdedkovi a tak domrzal, že Vševdedko bol nútený odhaliť svoje
tajomstvo. Takto sa kratuľkovia dozvedeli všetko skôr, no to len zväčšilo ich zvedavosť.
Každý chcel na vlastné oči vidieť, ako kameň potme svieti.

Len čo sa slnko skrylo za horizontom, už boli všetci u Vševdedka v izbičke.

– Prišli ste priskoro, – povedal Vševdedko kratuľkom. – Kameň teraz nemôže svietiť,
lebo je ešte príliš svetlo. Bude svietiť, keď bude úplná tma.

– To nič, počkáme, – odvetil Sirupček. – Nikam sa neponáhľame.

– Tak teda čakajte, – súhlasil Vševdedko. – A aby vám nebolo smutno, ja vám zatiaľ
o tom zaujímavom jave porozprávam.

Položil na stôl pred dokola pousádzanými kratuľkami kameň a dal sa rozprávať o tom,
že sa v prírode nachádzajú látky, ktoré keď sa vystavia vplyvu svetelných lúčov, nadobú-
dajú schopnosť svietiť v tme. Také svetielkovanie sa nazýva luminiscencia. Niektoré lát-
ky nadobúdajú schopnosť šíriť viditeľné svetelné žiarenie dokonca aj vplyvom neviditeľ-
ného ultrafialového, infračerveného alebo kozmického žiarenia.

– Možno predpokladať, že aj mesačný kameň pozostáva z takej látky, – povedal Vše-
vedko. Aby kratuľkov ešte čímsi zamestnal, Vševdedko im predniesol svoju teóriu o tom,
že Mesiak je veľká guľa, vnútri ktorej je druhá guľa, a na tejto vnútornej guli žijú mesační
kratuľkovia, alebo inak povedané, námesačníci.

Kým Vševdedko svojim priateľom podával všetky tieto užitočné informácie, tma v izbe
pomaly hustla. Kratuľkovia zo všetkých síl upierali zrak na mesačný kameň, ktorý pred
nimi ležal, no nijaké svetielkovanie si nevšimli. Ponáhľajko, ktorý bol najnesystematic-
kejší, sa celý čas triasol od netrpezlivosti a nemohol obsedieť na mieste.

– No a prečo nežiari? No a kedy bude žiariť? – mlel stále dokola.

– Počkaj trošičku. Ešte je príliš svetlo, – upokojoval ho Vševdedko.

Napokon nastala taká temnota, že nebolo vidno ani kameň, dokonca ani stôl, na kto-
rom ležal. No Vševdedko stále opakoval:

– Počkajte trošičku, ešte je príliš svetlo.

– Skutočne, bračekovci, je také svetlo, že možno i obrazy maľovať! – podporil Vševed-
ka Tubôčka.

Ktosi sa potichučky zasmial. Potme sa nedalo zistiť kto.

– Všetko je to dáky žart! – povedal Ponáhľajko. – Podľa mňa kameň žiariť nebude.

– A načo by žiaril, keď je beztak svetlo, – povedal Šrófik.

Ktosi sa opäť zasmial. No tentoraz hlasnejšie. Zdalo sa, že to bol Nevedko. On bol najväčší smeľko.

– Ponáhľajko, ty sa stále kamsi ponáhľaš. Ty vždy chceš všetko rýchlo-rýchlo, – povedal Sirupček.

– A ty nechceš? – hnevľivo zavrčal Ponáhľajko.

– A kam sa mám ponáhľať? – odvetil Sirupček. – Či je tu zle? Teplo, svetlo, ani muchy neštípu.

To už nevydržal žiaden kratuľko a všetci sa hlasno rozchichotali. Všetkým sa tak zapáčil Sirupčekov výrok o muchách, že ho začali všakovako opakovať.

Napokon Balalajka povedal:

– Aké tam muchy! Všetky muchy už dávno spia!

– Správne! – pridala sa doktor Pilulka. – Muchy spia, aj nám treba ísť spať. Predstavenie sa skončilo!

– Nezlostite sa, bračekovci! Kdesi sa stala dáka chyba, – obhajoval sa Vševedko. – Včera ten kameň svietil. Dávam vám čestné slovo!

– No, nesmúť, čo na tom! Zajtra príde znova, – povedal Šraubík.

– Samozrejme, príde. Je tu svetlo, i teplo, ani muchy neštípu, – pridala sa ktosi.

Všetci sa smiali, aj sa sácali, a stúpajúc jeden druhému v tme na päty, sa začali prastať z izby von. Vševedko naschvál nezažal, tak sa hanbil pozrieť kratuľkom do očí. Len čo sa všetci rozišli, prudko sa hodil na posteľ, zaboril tvár do podušky a rukami si oblapil hlavu.

– Tak mi treba, hlupákovi! – šomral v zúfalstve. – Nevieš držať jazyk za zubami, tak za to pykaj! Nestačilo, že som sa blamoval v Slnečnom meste, teraz sa mi aj tu budú všetci smiať!..

Vševedko by sa od zlosti najradšej zmlátil. No keď si uvedomil, že je už pokročilý čas,

rozhodol sa nenarúšať režim dňa, vyzliekol sa a ľahol si spať. No i tak sa v noci zobudil, a keď náhodou pozrel na stôl, zistil, že kameň svieti. Vševedko sa zakrútil do paplóna, vsunul nohy do šľapiek a podišiel k stolu. Zobral kameň do rúk a začal si ho obzerať. Kameň žiaril čistým belasým svetlom. Akoby celý pozostával z tisícov zažínajúcich sa, blikotavých bodiek. Postupne svetielkoval stále jasnejšie. Už nebol belasý ako spočiatku, ale bol akejsi nepochopiteľnej farby: ani ružový, ani zelený. Keď dosiahol najvyšší jas, svetielkovanie onedlho pomaličky uhaslo a kameň žiariť prestal.

Vševedko bez slova položil kameň na parapet a v hlbokkej zádumčivosti si ľahol do postele.

Od tých čias pozoroval žiarenie mesačného kameňa. Niekedy sa začínalo skôr, niekedy neskôr. Zavše kameň žiaril dlho, celú noc, zavše nezažiaril vôbec. Nech sa Vševedko akokoľvek snažil, v žiarení kameňa nevedel vybadať nijakú zákonitosť. Nikdy sa nedalo dopredu povedať, či bude v noci žiariť, alebo nie. Preto sa Vševedko rozhodol radšej o veci mlčať a zatiaľ nikomu nič nehovoriť.

Aby lepšie preskúmal vlastnosti mesačného kameňa, rozhodol sa podrobiť ho chemickej analýze. Avšak i tu narazil na neprekonateľné ťažkosti. Mesačný kameň sa nechcel zlúčiť s nijakou inou chemickou látkou: nechcel sa rozpustiť vo vode ani v alkohole ani v kyseline sírovej či dusičnej. Dokonca ani zmes silnej kyseliny dusičnej a soľnej – lúčavka kráľovská, v ktorej sa rozpustí aj zlato – na mesačný kameň nijako nepôsobila. Čo mohol povedať chemik o látke, ktorá sa s nijakou inou látkou nezlučuje? Azda iba to, že tá látka je dáký ušľachtilý kov, ako zlato alebo platina. Avšak mesačný kameň nebol kovový, teda nemohol byť zlatom ani platinou.

Keď Vševedko stratil nádej, že mesačný kameň rozpustí, pokúšal sa ho rozložiť na skladobné prvky nahrievaním v tégliku, no mesačný kameň sa nahrievaním nerozkladal. Vševedko sa ho pokúsil páliť v plameni, no tiež bezúspešne. Ako sa hovorí, mesačný kameň v ohni nezhorel, vo vode sa neutopil... Pričom ani to nebola celkom pravda... Mesačný kameň sa vo vode potápal, no horšie bolo, že to zďaleka nerobil vždy. V niektorých prípadoch sa ponáral, ako sa ponorí kúsok cukru alebo soli, v iných prípadoch však plával na vodnej hladine ako korok alebo suché drevo. To znamenalo, že mesačný kameň v dôsledku akýchsi nepochopiteľných príčin mení svoju váhu a z látky ťažšej ako voda sa mení na látku ľahšiu ako voda. Toto bola akási úplne nová, doposiaľ neznáma vlastnosť pevnej hmoty. Ani jeden minerál na zemi nemal podobné podivuhodné vlastnosti.

Keď Vševedko robil svoje pozorovania, všimol si, že teplota mesačného kameňa bola zvyčajne o dva-tri stupne vyššia než teplota okolitých predmetov. To znamenalo, že zároveň so sálavou energiou kameň vylučoval aj tepelnú energiu. Avšak takéto zvýšenie teploty sa tiež nedalo pozorovať vždy. To znamenalo, že k uvoľňovaniu tepelnej energie nedochádzalo stále, ale s akýmisi prestávkami. Zavše bola teplota mesačného kameňa dokonca o niekoľko stupňov nižšia než teplota okolitého prostredia. Čo to znamenalo, to sa jednoducho nedalo pochopiť.

Všetky tieto divné veci Vševedka najprv zarážali, no napokon ho omrzeli. Keďže nevedel objasniť všetky tie zvláštnosti, prestal vlastnosti kameňa skúmať, a ako sa hovorí, mávol nad ním rukou. Mesačný kameň ležal v jeho izbe na parapete ako dáka nepotrebná vec a pomaličky zapadával prachom.

Tretia kapitola

Hore nohami

Potom nastali udalosti, ktoré Vševedka prinútili na istý čas na mesačný kameň celkom zabudnúť. To, čo sa udialo, bolo natoľko prekvapujúce a neobyčajné, že sa to len ťažko dá opísať. Jednoducho povedané, Vševedko nemal ani pomyslenia na to, aby dupal o akomsi kameni, v ktorom navyše nevidel nijaký osov.

Deň, v ktorý sa to všetko stalo, sa začal ako obvykle, ak nevezmeme do úvahy, že keď sa Vševedko zobudil, nevstal hneď, ale napriek svojim pravidlám sa rozhodol ešte sa trochu pováľať v posteli. Najprv bol jednoducho lenivý vstávať a potom sa mu začalo zdať, akoby ho čosi bolelo, akoby sa mu krútila hlava. Istý čas nechápal, či ho hlava bolí od toho, že leží v posteli, alebo či leží v posteli preto, že ho bolí hlava. Vševedko mal však vlastný spôsob, ako bojovať s bolesťou hlavy, a to taký, že jej nevenoval pozornosť a robil všetko tak, akoby žiadnej bolesti nebolo. Vševedko sa rozhodol použiť tento spôsob, bystro vyskočil z postele a začal robiť rannú rozcvičku. Keď vykonal rad gymnastických cvikov a umyl sa studenou vodou, pocítil, že ho hlava už ani nebolí, ani sa mu nekrúti.

Vševedkovi sa zlepšila nálada, a pretože do raňajok ešte ostávalo dosť času, rozhodol sa poupratovať miestnosť. Pozametal v izbe podlahu, utrel vlhkom handričkou vstavané skrine, v ktorých uskladňoval fľaštičky s rozličnými chemickými látkami a zbierku hmyzu. Potom urobil to hlavné – poukladal na poličky knihy, ktoré sa mu nakopili na stole, na nočnom stolíku vedľa postele, ba aj na parapete. Malo sa to urobiť už dávno, no Vševedko akosi stále nemal čas.

Keď upratoval knihy z parapetu, rozhodol sa, že uprace aj mesačný kameň, ktorý sa tam váľal. Otvoril skriňu, v ktorej mal uloženú zbierku minerálov, a mesačný kameň strčil na dolnú policičku, pretože na horných policičkách sa nenašlo ani jedno voľné miesto. Vševedko sa pri tom musel nahnúť, a keď sa nahol, znova pocítil ľahké krútenie hlavy.

– No hľa! – povedal sám sebe. – Opäť sa mi krúti hlava! Či som ozaj chorý? Budem musieť povedať Pilulkovi, aby mi dal dáke prášky.

Spolu s točením hlavy sa u Vševedka objavil čudný pocit, akoby visel dolu hlavou, to jest, na okamih sa mu zazdalo, že je obrátený hore nohami. Porozhliadal sa naokolo a presvedčil sa, že vôbec nie je hore nohami. Zatvoril dvere skrine a už sa chcel napriať, no v tom momente ho zrazu čosi akoby zdola sotilo a vyhodilo k stropu. Vševedko si udrel hlavu o plafón, spadol na podlahu. Potom pocítil, akoby ho schytil vietor a kam si ho niesol, tak sa rukou zachytil stoličky. No ani to mu nepomohlo udržať sa na mieste. V nasledujúcom okamihu bol znova vo vzduchu, a to aj so stoličkou v rukách. Vševedko odletel do rohu izby, chrptom sa udrel o stenu, odskočil od nej ako loptička a letel k protiľahlej stene. Cestou zavadil stoličkou o luster a rozbil žiarovku, vrazil hlavou do policičky s knihami, a od toho úderu sa knižky rozleteli na všetky strany. Vševedko videl, že mu stolička nie je na úžitok, preto ju odhodil. V dôsledku toho stolička zletela dolu a keď narazila na podlahu, odskočila dohora, akoby bola z gumy. Aj Vševedko odletel k plafónu, odskočil od neho a zletel dolu. Po ceste sa zrazil so stoličkou, čo mu letela v ústrety a ope radlo stoličky ho buchlo rovno do koreňa nosa. Úder bol taký silný, že Vševedko išiel zošalieť od bolesti a na istý čas sa prestal vo vzduchu trepať.

Keď sa postupne spamätal, zistil, že visí v akejsi absurdnej polohe, v strede izby, medzi podlahou a stropom. Neďaleko neho visela hore nohami stolička. Luster visel v akejsi neprirodzenej polohe: nie zvislo, ako to vždy býva, ale šikmo, akoby ho dáka neviditeľná sila ťahala k stene. Dookola, po celej izbe sa vznášali knižky. Vševedkovi sa zdalo čudné, že ani stolička, ani knihy nepadajú na zem, ale akoby boli zavesené vo vzduchu. Všetko sa ponášalo na stav beztláže, ktorý Vševedko pozoroval počas cesty na Mesiac.

– Zvláštne! – zamrmľal Vševedko. – Veľmi zvláštne!

Usilujúc sa nerobiť prudké pohyby, skúsil zdvihnúť ruku. Udivilo ho, že na to nepotreboval vyvinúť nijaké úsilie. Ruka sa zdvihla akoby sama od seba. Bola ľahká ako pierko. Vševedko zodvihol druhú ruku. Ani tá akoby nič nevážila. Dokonca akoby ju zdola čosi tlačilo. Teraz, keď sa trochu upokojil, pocítil v celom tele akúsi neobyčajnú ľahkosť. Zdalo sa mu, že stačí zamávať rukami, a začne poletovať po izbe ako motýlik alebo nejaký iný krídlatý hmyz.

„Čo sa to so mnou stalo?“ dumal zmätený Vševedko. „Bude to jedno z tohto: buď som v bezváhovom stave, alebo spím a všetko sa mi to sníva.“

Zo všetkých síl vyplieštal oči, aby sa zobudil, no keď sa presvedčil, že vôbec nespí, načisto klesol na duchu a zakričal žalostným hlasom:

– Bračekovci, zachráňte ma!

Keďže nikto nešiel na pomoc, Vševedko sa rozhodol rýchlo sa vymotať z izby a pozrieť sa, čo robia ostatní priatelia kratuľkovia.

Opatrne začal robiť rukami i nohami plavecké pohyby, pomaly sa premiestňoval vzduchom a postupne doplával k dverám. Tam sa rukami zachytil o zárubňu a začal sa zo všetkých síl tlačiť do dverí nohami. Zdalo by sa, že otvoriť dvere je jednoduchá vec, avšak v stave beztláže to nie je také jednoduché, ako sa zdá. Vševedko musel vynaložiť nemálo úsilia, kým sa dvere otvorili.

Nakoniec sa vyhodil z izby a ocitol sa na schodisku (presnejšie povedané, nad schodiskom). Začal hútať, ako by sa spustil dolu. Každý si ľahko domyslí, že zostupovať bežným spôsobom, teda schádzať po stupienkoch, teraz nemohol, lebo gravitačná sila ho už neťahala nadol a nech by preberal nohami, koľko chcel, k ničomu by to neviedlo.

Napokon Vševedko predsa len vymyslel dobrý spôsob. Pritiahol sa k zábradliu a začal schádzať tak, že sa rukami zachytával o zábradlie. Iste to zboku vyzeralo veľmi smiešne, pretože Vševedkovi sa nohy hompáliali vo vzduchu ako komárovi, a ako zostupoval nižšie a nižšie, jeho nohy sa dvíhali stále vyššie a stále viac sa prevracal dolu hlavou.

Keď takýmto spôsobom zostúpil po schodoch, ocitol sa na chodbe pred dverami do jedálne. Spoza dverí doliehal akýsi tlmený krik. Vševedko sa započúval a pochopil, že kratuľkov v jedálni čosi znepokojuje. Po niekoľkých neúspešných pokusoch otvoril dvere a ocitol sa v jedálni. To, čo uvidel, ho ohromilo. Kratuľkovia, ktorí sa v jedálni zišli, nesedeli ako vždy za stolom, ale sa v rozličných pózach vznášali vo vzduchu. Okolo nich sa vznášali stoličky, lavičky, misky, tanieri, lyžičky. Tamto plával veľký hliníkový hrniec, naplnený krupicovou kašou.

Keď kratuľkovia zazreli Vševedka, spustili neuveriteľný krik.

– Vševeduško, milučký, pomôž nám! – zaúpel Tratiletko. – Nechápem, čo sa to so mnou robí!

– Počuj, Vševedko, všetci z akéhosi dôvodu lietame! – zakričal doktor Pilulka.

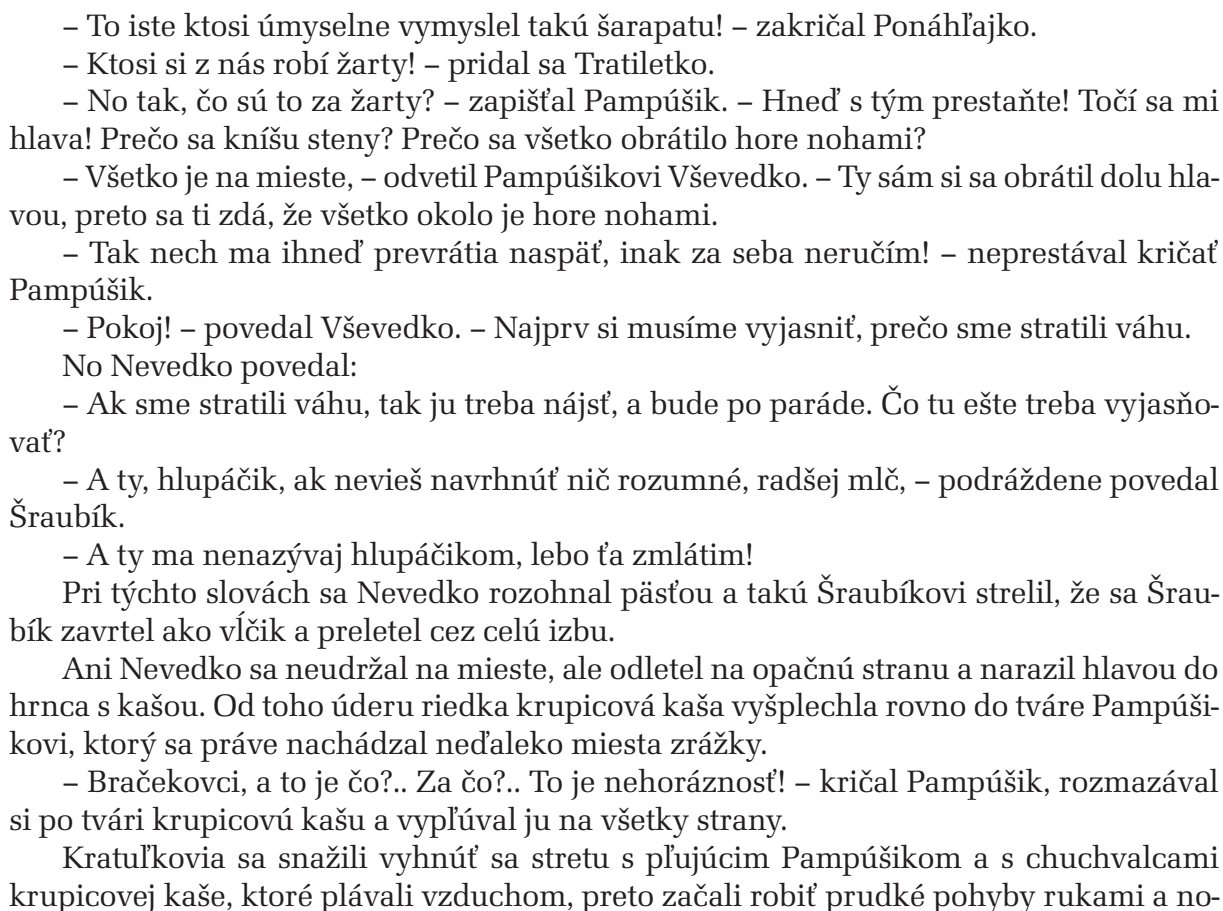
– A mne zdreveneli nohy! Nemôžem chodiť! – pišťal Sirupček.

– Aj mne zdreveneli nohy! Všetkým zdreveneli nohy! A steny sa kníšu! – kričal Vračiak.

– Tichšie, bračkovci! – zakričal na odpoveď Vševedko. – Sám to nechápem. Podľa mňa sme v bezváhovom stave. Stratili sme váhu. Zažil som taký stav, keď som letel rakeťou na Mesiac.

– Ale my nikam neletíme, – povedal Tubôčka.

hami, následkom čoho začali všetkými smermi lietať po miestnosti, jeden do druhého narážali a vzájomne si spôsobovali rozličné zranenia.

– Tichšie, bračekovci! Upokojte sa! – reval Vševedko, do ktorého vrážali zo všetkých strán. – Snažte sa nehýbať, bračekovci, lebo neviem, čo bude! V bezváhovom stave sa nemú robiť príliš prudké pohyby. Počujete, čo vám vravím? Poko-ó-j!!!

Nahnevaný Vševedko buchol päšťou do stola, pri ktorom sa práve v tom momente nachádzal. Od takého prudkého pohybu Vševedka samého prevrátilo vo vzduchu a poriadne silno treslo zátylkom o roh stola.

– No vidíte, čo som hovoril! – zakričal, šúchajúc si rukou udreté miesto.

Kratuľkovia napokon pochopili, čo sa od nich žiada, prestali robiť bezcieľne pohyby a znehybneli vo vzduchu. Niektorí hore pod stropom, niektorí dole pri podlahe, niektorí hore hlavou, iní hlavou dolu, niektorí v horizontálnej, iní v naklonenej, čiže šikmej polohe.

Keď Vševedko videl, že sa nakoniec všetci upokojili, povedal:

– Pozorne ma počúvajte. Teraz vám prednesiem prednášku o bezváhovom stave... Všetci viete, že každý predmet je priťahovaný k zemi a toto priťahovanie pociťujeme ako príťažlivú silu alebo tiaž. Vďaka príťažlivej sile sa môžeme voľne pohybovať po zemi, pretože naše nohy sa tiažou nášho tela pritláčajú k zemi a nadobúdajú s ňou spojenie. Ak tiaž zmizne, tak ako teraz, žiadne spojenie nenastane, a my sa nedokážeme pohybovať obvyklým spôsobom. To znamená, že nedokážeme chodiť po zemi alebo po podlahe. Čo v takom prípade robiť?

– Áno, áno, čo máme robiť? – ozývali sa zo všetkých strán kratuľkovia.

– Treba sa prispôbiť novým podmienkam, – odvetil Vševedko. – A na to si musíte osvojiť tretí zákon mechaniky, ktorý sa osobitne názorne prejavuje v podmienkach beztiaže. Čo hovorí tento zákon? Tento zákon hovorí, že každá akcia vyvoláva reakciu, rovnako veľkú, ale opačného smeru. Napríklad: ak sa nachádzam v bezváhovom stave a zdvihnem ruky hore, tak sa celé moje telo okamžite spustí nadol. Pozrite sa...

Vševedko rázne zdvihol obe ruky a celé jeho telo sa začalo plavne spúšťať nadol.

– Ak spustím ruky dole, – povedal, – celé moje telo začne stúpať nahor.

Skôr než doletel k podlahe, rýchlo spustil ruky nadol, následkom čoho plavne vzlietol nahor.

– A teraz pozerajte! – zakričal Vševedko, keď sa zastavil pod stropom. – Ak dám ruky nabok – napríklad doprava – tak sa celé moje telo začne otáčať v opačnom smere, teda doľava.

Vševedko energicky hodil pravou rukou doboka, začal sa krútiť a prevrátil sa dolu hlavou.

– Vidíte? – zakričal. – Teraz som dole hlavou,

a zdá sa mi, že je celá izba hore nohami. Čo musím urobiť, aby som sa prevrátil naspäť? Na to stačí mávnuť rukou doboka.

Vševdedko mávol doboka ľavou rukou, znova sa začal krútiť a prevrátil sa naopak, hlavou hore.

– Vidíte, že ak urobíte pár pohybov rukami, môžete dať vášmu telu ľubovoľnú polohu v priestore. Teraz si vypočujte, čo sa od nás vyžaduje v prvom rade. V prvom rade sa tí z vás, ktorí sú dolu hlavou, musia prevrátiť hlavou hore.

– A tí, čo sú hore hlavou, sa majú prevrátiť dolu hlavou? – opýtal sa Nevedko.

– To teraz netreba, – odvetil Vševdedko. Všetci majú byť hore hlavou, pretože na takú polohu je zvyknutý každý normálny kratuľko. Po druhé, všetci sa musia spustiť dolu a snažiť sa udržať v blízkosti podlahy, pretože pre každého normálneho kratuľka je prirodzené nachádzať sa na podlahe a nie trčať pod plafónom. Dúfam, že je to jasné.

Všetci začali robiť plynulé pohyby rukami, snažili sa zaujať vertikálnu polohu a spustiť sa dolu. Nepodarilo sa to hneď všetkým, pretože keď kratuľko zaujal vertikálnu plohu a spustil sa dole, odrazil sa nohami od podlahy a vzniesol sa späť pod strop.

– Držte sa bližšie pri stenách, bračekovci, – radil kratuľkom Vševdedko, – a keď sa spúšťate dolu, chyťte sa rukami niečoho nehybného: parapetu, kľučky na dverách, radiátorovej rúry.

Táto rada bola veľmi užitočná. Zakrátko sa už všetci kratuľkovia nachádzali dole, ak nepočítame Pampúšika, ktorý sa naďalej nemotorne kotúľal vo vzduchu. Jeden cez druhého mu dávali rady, ako sa má spustiť dolu, no bez úžitku.

– To nič, – povedal Vševdedko. – Nech si zatrénuje. Po čase sa mu všetko začne dariť. A my si na chvíľočku oddýchneme a pokúsime sa privyknúť na beztiažový stav.

– Ako to! Ako sa naň dá zvyknúť? – zavrčal zamračený Vrchák.

– Na všetko sa dá privyknúť, – pokojne odvetil Vševdedko. – Hlavné je, aby ste bezváhového stavu nevenovali pozornosť. Ak sa niekomu zazdá, že padá dolu alebo sa obracia hore nohami, a také pocity v bezváhovom stave bývajú, treba sa najprv rýchlo porozhliadať dookola. Keď uvidíte, že sa nachádzate v izbe a nikam nepadáte, prestanete sa znepokojovať. Má niekto otázky?

– Veľmi ma znepokojuje jedna otázka, – povedal Nevedko. – Budeme dnes raňajkovať, alebo sa z dôvodu beztiaže všetky raňajky a obеды rušia?

– Raňajky a obеды sa nerušia, – odpovedal Všev-

vedko. – Teraz tí, čo majú službu v kuchyni, pripravia raňajky, a my budeme zatiaľ pracovať. Predovšetkým treba upevniť všetky pohyblivé predmety, aby nepoletovali vzduchom. Stoly, stoličky, skrine a ostatný nábytok treba klincami pritlčiť k podlahe. Vo všetkých izbách a na chodbách musíme ponáťahovať šnúry, ako na sušenie bielizne. Šnúr sa chytíme rukami a budeme sa môcť ľahšie premiestňovať.

Všetci okrem Pampúšika sa ihneď pustili do roboty. Jeden naťahoval po izbách šnúry, iný pribíjal nábytok k podlahe. Nebola to ľahká práca. Skúste pribíť kliniec do steny, keď vás pri každom údere kladivom sila reakcie odhodí na opačnú stranu, a letíte naslepo, nevediac, do čoho narazíte hlavou. Teraz bolo treba všetko robiť po novom. Na to, aby sa zatĺkol jeden kliniec, bolo treba aspoň troch kratuľkov. Jeden pridržal kliniec, druhý po ňom udieral kladivom a tretí pridržal toho, ktorý pribíjal kliniec, aby ho sila reakcie neodhodila dozadu.

Obzvlášť ťažké to mala služba v kuchyni. Ešte dobre, že v ten deň mali službu Šrófik a Šraubík. To boli dve veľmi vynaliezavé hlavičky. Len čo sa dostali do kuchyne, ihneď začali, ako sa vraví, krútiť mozgovými závitmi a vymýšľať rozličné zlepšováky.

– Aby sme mohli normálne pracovať, musíme pevne stáť na nohách, – povedal Šrófik. – Veď skús miesiť cesto, sekať kapustu, krájať chlieb či krútiť mlynčekom na mäso, ak sa tvoje telo bez akejkoľvek opory hompáľa vo vzduchu.

– Nemôžeme stáť pevne, nemáme nohy pevne spojené s podlahou, – povedal Šraubík.

– Ak niet spojenia, treba ho vytvoriť, – odpovedal Šrófik. – Ak svoje topánky pribijeme k podlahe, spojenie bude úplne dostatočné.

– Veľmi dôvtipná myšlienka! – súhlasil Šraubík. Kamaráti si ihneď vyzuli topánky a pritĺkli ich klincami k podlahe.

– Vidiš, – povedal Šrófik, keď vsunul nohy do topánok, – teraz stojíme pevne na nohách, a telo nám už, ako predtým pri najmenšom štuchnutí, nikam nelieťa. Ruky máme voľné a môžeme robiť všetko, čo sa nám zachce.

– Dobré by bolo pribíť vedľa topánok aj stoličky, aby sme mohli pracovať posediačky, – navrhol Šraubík.

– Skvelá myšlienka! – zaradoval sa Šrófik.

Kamaráti rýchlo pritĺkli k podlahe dve stoličky. Teraz, keď ich nohy mali spojenie s podlahou, bolo pozatĺkanie klincov hračka.

– Pozri, ako výborne sa to podarilo, – povedal Šraubík a posadil sa na stoličku. – Či by som mohol sedieť na stoličke, keby som nemal priklinčované topánky? Sedieť by som mohol len v tom prípade, ak by som sa držal stoličky rukami, no to by som zase nemohol nič robiť. Teraz mám ruky voľné

a môžem robiť všetko, čo treba. Môžem za stolom písať, čítať, a keď ma sedieť omrzí, môžem vstať a pracovať postojáčky.

Počas rozprávania si Šraubík sadal na stoličku a vstával z nej, demonštrujúc všetky výhody novej metódy.

Šrófik vytiahol jednu nohu z topánky a povedal:

– Na bezpečné spojenie s podlahou stačí jedna noha. Ak druhú vytiahnem z topánky, môžem urobiť krok vpred, krok vzad alebo krok bokom. Ak urobím krok bokom, dočiahnem po piecku. Ak urobím krok späť, môžem ďalej pracovať za stolom. Tým sa moja manévrovací schopnosť zvyšuje.

– Úžasná myšlienka! – zvolal Šraubík a vyskočil zo stoličky. – Pozri: ak urobím krok doprava, dočiahnem rukou po skriňu, a ak urobím krok vľavo, dočiahnem na vodovodný kohútik. Takto nestrácame stabilitu a pritom sa môžeme premiestňovať takmer po celej kuchyni. Tak toto nazývam technický dôvtip!

Vtedy do kuchyne nakukol Vševedko.

– No, ako sa vám darí? Budú už raňajky?

– Raňajky ešte hotové nie sú, ale zato je hotový senzáčný vynález.

Šrófik a Šraubík začali Vševedkovi jeden cez druhého rozprávať o svojich zlepšovákoch.

– Dobré, – povedal Vševedko. – Využijeme vaše vynálezy, no raňajky treba pripraviť aj tak. Všetci chcú jesť.

– Hneď bude všetko hotové, – povedali Šrófik so Šraubíkom.

Vševedko odišiel, či presnejšie povedané, odplával z kuchyne, a Šrófik a Šraubík sa pustili do prí-

pra-

vy raňajok. Ukázalo sa, že je to ťažšie, ako pôvodne predpokladali. Po prvé, ani krúpy, ani múka, ani cukor, ani rezance sa nechceli vysypať zo svojich vrecúšok. A ak sa vysypali, nepadali tam, kam treba, ale roztrúsili sa vo vzduchu a vznášali sa všade dookola. Pritom sa natísкали aj do úst, aj do nosa, aj do očí, čo Šrófikovi a Šraubíkovi spôsobilo nemálo ťažkostí. Po druhé, voda z vodovodu sa nechcela naberať do hrnca. Pod tlakom z kohútika narazila o dno hrnca a vyšplechovala von. Zbierala sa do veľkých aj malých guľôčok, ktoré plávali vzduchom a tiež liezli Šrófikovi a Šraubíkovi do úst, do nosa, do očí aj za golier, čo tiež nebolo veľmi príjemné. Na dovŕšenie všetkých peripetií, oheň v peci nechcel horieť. Veď na to, aby plameň horel, je nevyhnutný nepretržitý prívod čerstvého kyslíka. Keď plameň horí, ohrieva okolitý vzduch. Ohriaty vzduch je ľahší než chladný, preto stúpa nahor a na jeho miesto priteká k plameňu z rôznych strán čerstvý vzduch, bohatý na kyslík. No v podmienkach beztiaže tak chladný, ako aj ohriaty vzduch neváži vôbec nič. Preto sa ohriaty vzduch nestáva ľahším než chladný a nestúpa nahor. Keď sa všetok kyslík v okolí plameňa spotrebuje na horenie, plameň zhasne, a už nič nenarobíš!

Keď naši priatelia prišli na to, v čom je háčik, rozhodli sa uvariť raňajky na elektrickej platničke.

– Ešte lepšie bude, ak nebudeme variť nič, iba jednoducho necháme zovrieť čaj, – navrhol Šraubík. – Do čajníka sa voda aj tak ľahšie nabera.

– Geniálna myšlienka! – súhlasil Šrófik

Kamaráti čo najopatrnejšie naplnili čajník vodou, postavili ho na elektrickú platničku a pevne ho priviazali motúzikom k stolu, aby nikam neulet. Najprv bolo všetko v poriadku, no o niekoľko minút Šrófik a Šraubík uvideli, ako z pyšteka čajníka začala v bublinách vyliezať voda, akoby ju niekto zvnútra vytlačal. Šraubík rýchlo zapchal pyštek čajníka prstom, ale aj spod pokrievky začala vyliezať bublina. Bublina rástla a rástla, nakoniec sa od pokrievky odtrhla a trasúc sa, akoby bola z riedkeho rôsolu, odplávala vzduchom. Šrófik rýchlo odkryl pokrievku a nazrel do čajníka. Čajník bol prázdny.

– To sú veci! – zahundral Šraubík.

Kamaráti čajník znova naplnili a postavili ho na horúcu platničku. O minútku začala voda znova vyliezať z čajníka. Tu sa opäť objavil Vševedko.

– No čo, bude to už? Kratuľkovia sú hladní!

– Tu sa deje čosi divné! – zmätene povedal Šraubík. – Z čajníka lezie bublina.

– To, že vylieza, ešte nie je žiaden div, – odvetil Vševedko.

Priblížil sa k čajníku a prísne pozrel na bublinu, ktorá sa vyfukovala z pyštea čajníka. Potom povedal „hm“ a skúsil zatvoriť pyštek prstom. Keď uvidel, že bublina začala vyliezať spod pokrievky, znova povedal „hm“ a pokúsil sa pevne pritlačiť pokrievku k čajníku. Keď sa presvedčil, že to nikam nevedie, povedal tretí raz „hm“, na okamih sa zamyslel a potom povedal:

– Žiadne divy sa tu nedejú, je to úplne vysvetliteľný vedecký jav. Všetci viete, že sa voda ohrieva vďaka premiešavaniu. Keď sa nižšie vrstvy vody v čajníku ohrejú ohňom alebo elektrickou platničkou, stanú sa ľahšie a vystupujú nahor a na ich miesto klesá chladná voda z vrchných vrstiev. Možno povedať, že v čajníku dochádza k cirkulácii vody. No k takejto cirkulácii dochádza, ak má voda tiaž. Ak nebude tiaže – tak ako teraz – keď sa spodné vrstvy vody ohrejú, nestanú sa ľahšími a nevystúpia nahor. Ostanú dole a budú sa ohrievať dovtedy, kým sa nepremenia na paru. Táto para sa nahrievaním rozpína, začne dvíhať chladnú vodu, ktorá sa nachádza nad ňou, a tá v dôsledku toho začne v bublinách vyliezať z čajníka. A čo z toho vyplýva?

– No, čo vyplýva? – rozhodil Šraubík rukami. – Iste z toho vyplýva, že bublina sa od čajníka odtrhne a bude plávať vzduchom, pokiaľ sa niekomu nerozpleskne o chrbát.

– Z toho vyplýva, – povedal Vševedko prísne, – že v podmienkach beztiaže treba dať vodu zovrieť do hermetickej nádoby. To znamená do takej nádoby, ktorej kryt tesne prilieha a neprepúšťa ani vodu, ani paru.

– V dielni máme kotol s hermetickým krytom. Hneď ho prinesiem, – povedal Šrófik.

– Prines ho. No prosím ťa, rýchlo. Nesmieme narúšať stravný režim, – povedal Vševedko a odišiel.

Šrófik sa oslobodil z topánok pribitých k podlahe, odtlačil sa nohou od stola a rýchlosťou čmeliaka vyletel z kuchyne. Na to, aby sa dostal do dielne, musel vyjsť na dvor. Ako vyletel z kuchyne, pustil sa predierať chodbou, odtláčajúc sa rukami a nohami od stien a od všetkého, čo po ceste stretol. Napokon sa dostal po vchodové dvere a pokúsil sa ich otvoriť. Ale dvere boli pevne zatvorené a Šrófikove snahy dlho neviedli k úspechu. Keď tlačil dvere dopredu, reaktívna sila ho odhadzovala dozadu a musel vynaložiť mnoho úsilia, aby sa znova dostal k dverám.

Keď sa Šrófik presvedčil, že touto cestou nič nedosiahne, rozhodol sa prejsť k inej metóde. Ohol chrbát, rukami sa zaprel do kľučky na dverách a nohami do podlahy v istom odstupe od dverí. Keď pocítil, že jeho nohy nadobudli dostatočné spojenie s podlahou, pokúsil sa napriamir ako pružina a zo všetkých síl sa oprel o dvere. Dvere sa nečakane roztvorili. Šrófik z nich vyletel ako torpédo vypustené z torpédového aparátu a niesol sa vzduchom. Stúpil stále vyššie a vyššie, preletel ponad besiedku, ktorá stála na konci dvora, a zmizol za plotom.

Nik to nevidel.

Štvrtá kapitola

Neočakávaný objav

Šraubík ostal v kuchyni sám a povedal si:

– Kým Šrófik hľadá kotol, stihnem si trochu oddýchnuť.

Pohodlne sa usadil na stoličke, preložil nohu cez nohu a pribral sa oddychovať. Mímo chodom, to sa len tak vraví, pretože oddychovalo len Šraubíkovo telo, kým jeho činnosť myseľ ani na chvíľu neprestávala pracovať. Živé, bystré Šraubíkove oči sa po celý čas vrteli na všetky strany. Každý predmet, ktorý Šraubíkovi padol do očí, v ňom vyvolával nejakú duchaplnú myšlienku. Keď vrhol pohľad na Šrófikove topánky pritlčené k podlahe, pomyslel si:

„Škoda, že z kuchyne treba vyjsť bosky. Predsa nemôžeme topánky zakaždým oddravnovať od podlahy. No ak by sme k podlahe pribili galoše, potom by topánky mohli ostať na nohách. Prídeš do kuchyne, zasunieš nohy do galoší a pracuješ – spojenie bude dostatočné. Geniálna myšlienka!“

Istý čas sa Šraubík kochal geniálnou myšlienkou, ktorá mu prišla na um. Potom povedal:

– No galoše možno využiť ešte racionálnejšie. V dome je šesťnásť kratuľkov, každý má pár galoší, to znamená dohromady tridsaťdva galoší. Ak všetky tieto galoše popribíjame po izbách a po chodbách, vždy s odstupom jedného kroku, budeme spokojne môcť chodiť po izbách. Zasunieš nohu do galoše, urobíš krok, zasunieš nohu do druhej, ďalší krok... Neobyčajne geniálna myšlienka!

